

# Politikk for miljøvennlig forbruk

Behov, utfordringer og muligheter

Hege Westskog, CICERO

# Viktige spørsmål å stille

- Hvilke utfordringer står vi overfor for å få en mer miljøvennlig forbrukssammensetning?
- Hvilke nye muligheter har vi innenfor rammen av dagens virkemiddelsystem og institusjoner?
- Er dette tilstrekkelig – hva er behovet og hvilke utfordringer gir dette oss?

# Utfordringene - de økende trendene

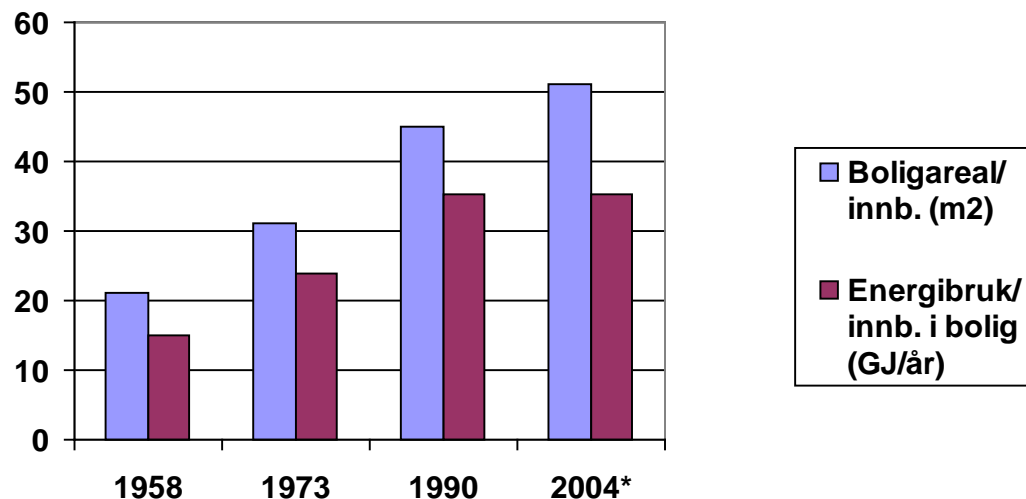
Tab. 2.1. Utviklinga i husholdningenes forbruk i Norge, 1958-2005.

	1958	1973	1989-91	2003-2005
<b>Samlet forbruk per person, 2005-kroner</b>	36.551	66.911	101.874	146.152
<b>Prosentfordeling etter forbrukskategori:</b>				
Matvarer i alt	39,9	24,0	14,8	10,5
- animalske	19,4	12,2	7,7	4,9
- vegetabiliske og blandinger	20,5	11,8	7,1	5,6
Drikkevarer og tobakk	4,0	4,9	3,7	4,2
Klær og sko	13,0	10,5	6,4	5,6
Bolig	7,6	9,4	21,8	21,8
Energi	5,9	3,5	4,7	4,4
Transport i alt	6,1	18,7	17,3	20,1
- med fly, båt, drosje eller egne transportmiddel	3,4	16,8	16,3	19,3*?
- med tog/buss/trikk/T-bane	2,7	1,9	1,0	0,8*?
Andre varer	15,0	18,5	16,7	16,6
Andre tjenester	8,7	10,5	14,4	16,7
Sum	100,2	100,0	99,8	99,9

Kilde: Økologisk Utsyn 2007

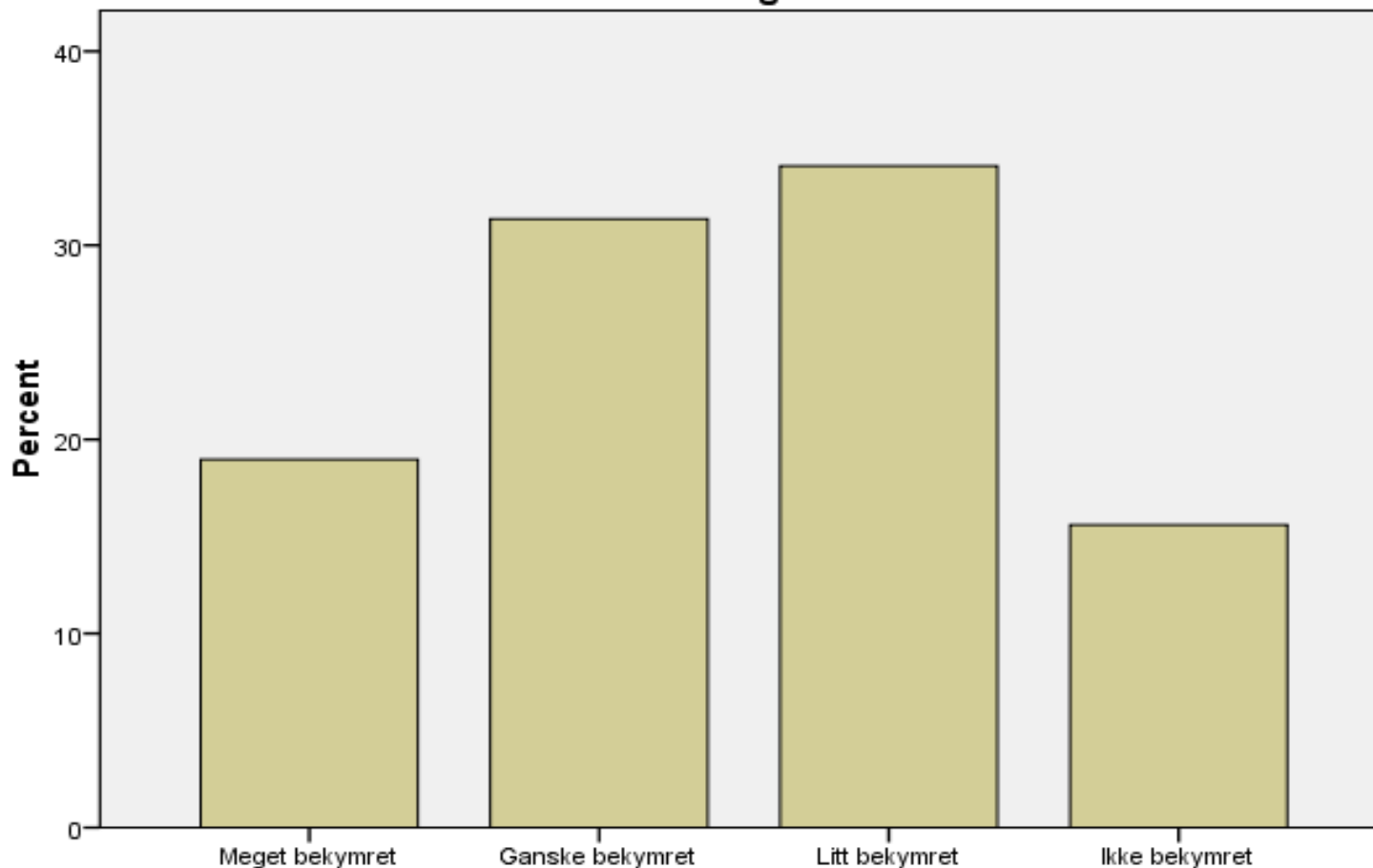
# Utfordringene: Effektivitetsforbedringer = utslippskutt?

- Wilhite og Norgard (2004): Effektivitet  $\neq$  utslippsreduksjon. Noen eks:
  - All forbedring i kjøleskapsteknologi spist opp av økt antall og størrelse
  - Boligareal øker og elektriske apparater øker.



# Utfordringene – Miljøopptatthet

Hvor bekymret er du for følgende miljøproblemer? Global oppvarming og klimaendringer



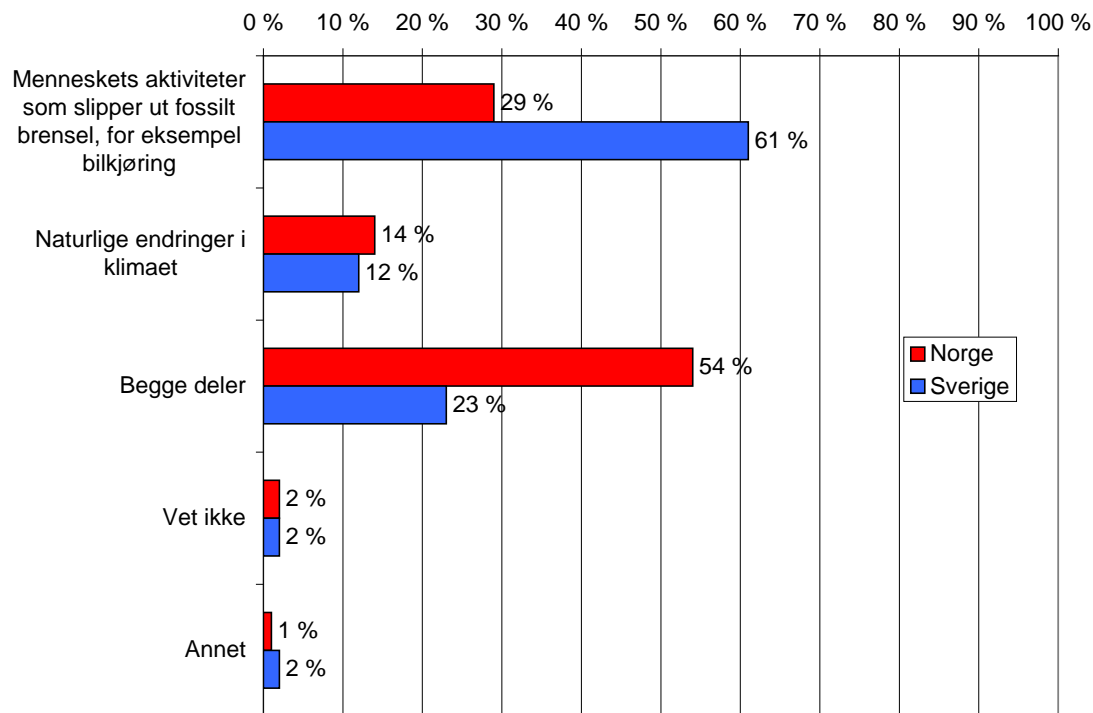
# Utfordringene – eksemplets makt

- Fokusgrupper:
  - Regjeringsbygget er opplyst hele døgnet, hvorfor skal vi slå av lyset?
  - Ikke noe vits i å kjøpe opprinnelsesgarantert strøm hvis ikke mange gjør det.
  - Tror ikke det er så stort problem fordi ikke politikere gjør noe

# Mulighetene - holdninger i endring?

- Holdninger (også aksept for politikk) kan påvirkes av faktorer som:
  - Mediebildet
  - Økonomisk situasjon
  - Hva andre gjør – røykeloven.
  - Kognitiv dissonans (handling før holdning – Sverige)

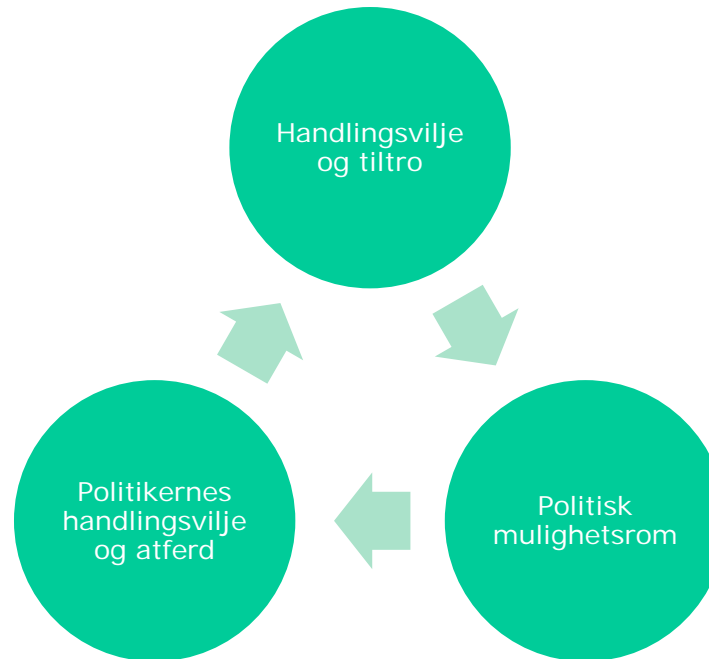
# Mulighetene – begynn å gjør noe, så skjer det mer?



Spørsmål: Hva tror du er den viktigste årsaken til klimaendringene?

Kilde: Synovate

# Mulighetene - Den gode sirkelen

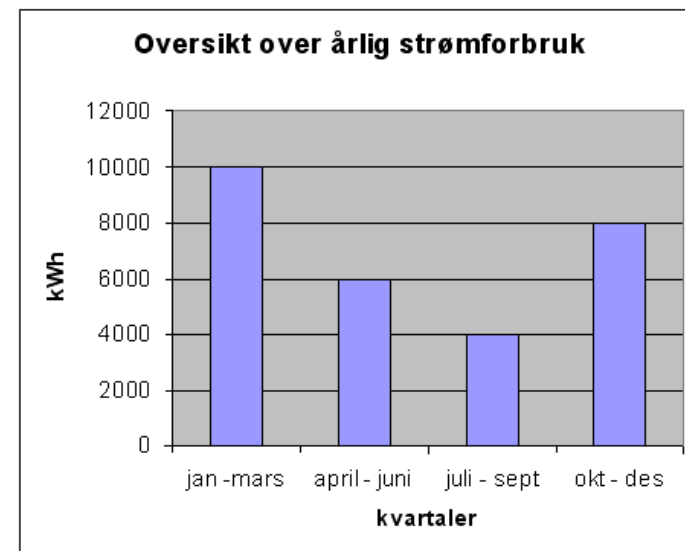


# Mulighetene – liten tue, velte stort lass?

- Begynne å gjøre noe – noen eksempler
  - Individualisert informasjon
  - Incentiver koblet med informasjon
  - Normer
  - Rasjonalitetsfelt

# Mulighetene – individualisert informasjon

- Hvordan og hvor man mottar informasjonen har noe å si
  - individualisert informasjon contra mer generell informasjon
  - På regning eller som vedlegg



# Mulighetene - Insentiver koblet til informasjon

- Stern (1999) – interaksjon mellom insentiver og informasjon
  - Direkte veiledning det som hadde effekt
  - Avsender
- Effekt av incentiv kan påvirkes av enkle informasjonstiltak



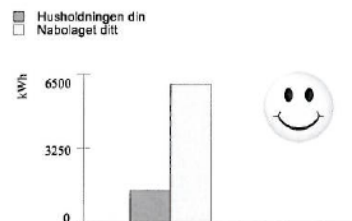
# Mulighetene: Bruk av normer:

- Goldstein et al (2007) og Schultz (2007) :
  - Appell til normer – energi og håndklær
  - Boomerang – effekten.
  - Deskriptiv eller anerkjennende normer
- Nolan (2008)
  - Vi sier en ting og gjør noe annet – eksperiment mot survey

## Ny informasjon: Sammenlign forbruket ditt med andre eneboliger i 1388 Borgen.

De fleste eneboliger i dette området bruker normalt mindre enn 6100 kWh i september og januar.\*

Husholdningen din brukte 1400 kWh i denne periode i år. Forskjellen utgjør 77 %.



Hvordan spare strøm? Se [www.enova.no/hjemme](http://www.enova.no/hjemme)  
\* Basert på gjennomsnittet for 2007-2009.

# Mulighetene: Spille på ulike rasjonalitetsfelt

- Crowding out
- Barnehage og bot for forsentskomming
- Bloddonasjon og betaling
- Virkemidler spille på ulike rasjonalitetsfelt – større effekt. Vite hva du regulerer

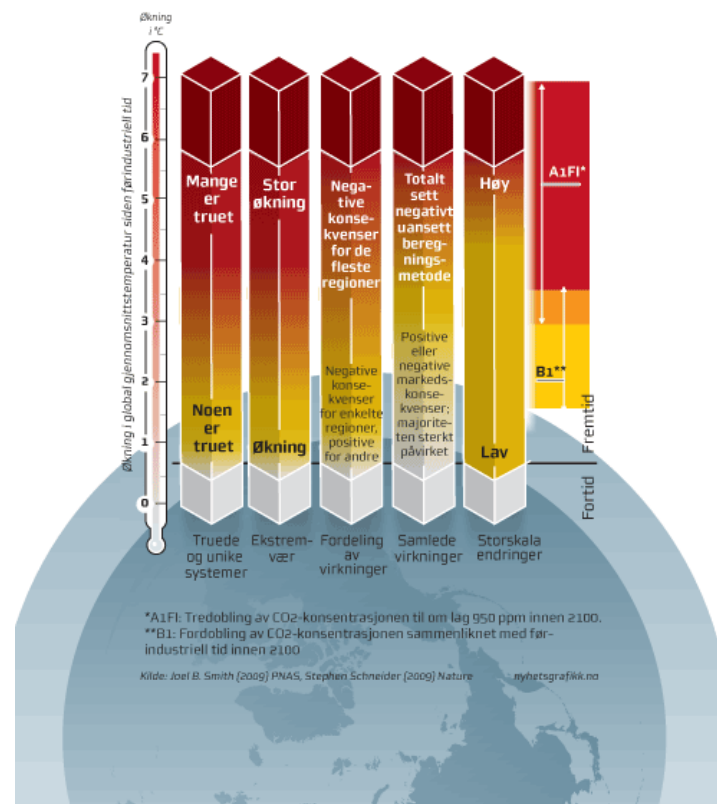


# Behovet - kan de små tiltakene bringe oss dit vi vil?

- 50% sjanse til å unngå 2 grader temperaturøkning = 80% kutt i globale utslipp fra 2000 til 2050
- Likt fordelt per capita = **rike land** må kutte utslippene med 93%
- Oppnår vi et slikt mål med de mulighetene vi har innenfor dagens virkemiddelsystem?

## Grunn til bekymring

Forskere har vurdert når klimaendringer samlet sett blir negative for fem ulike områder.



# Store endringer - utfordringer

- Teknologiforbedring ikke nødvendigvis utslippskutt
- Forbruk tyter ut andre steder - inntekt avgjørende.



# Behov – transformasjon?

- Transformasjon = betydelig endringer i livsstil og institusjoner (normer, regler, organisasjoner)
- Eks:
  - Avpolitisering av klimapolitikken?
  - Endrede normer knyttet til forbruk
  - Annen organisering av arbeidslivet?
  - Strukturelle endringer i økonomien: vekst i tjenestenæringene?

# Oppsummering

- Den gode sirkelen
- Forbrukere lar seg påvirke, verken holdninger eller handlinger er statiske
- Miljøvennlig forbruk kan økes ved forholdsvis enkle grep.
- Men er det nok – gap mellom behov og effekt?